
Het Woord van de Gerechtigheid

Nummer 131, januari 2016

“Want ieder die nog van melk leeft, is onervaren in het woord van de gerechtigheid (St. vert.): hij is nog een kind” (Hebr. 5:13). Het *“woord van de gerechtigheid”* staat in contrast tot *“de eerste beginselen van de uitspraken van God”* (Hebr. 5:12). Het *“woord van de gerechtigheid”* duidt daarom op diepere waarheden waarin God handelt op basis van Zijn gerechtigheid met ons.

Het Woord van de Gerechtigheid wil een bijdrage leveren om christenen vertrouwd te maken met de *“vaste spijs”* (Hebr. 5:14) van het woord van God om geestelijke volwassenheid mogelijk te maken. Bijbelse waarheden die nauwelijks worden onderwezen en van cruciaal belang zijn om *“het einddoel van het geloof”* (1 Petr. 1:9) te bereiken, zullen in het bijzonder onderwerp van aandacht zijn.

Het Woord van de Gerechtigheid wordt geredigeerd door Roel Velema

e-mail: roel@velemaweb.nl

weblog: <http://velemaweb.nl>

Facebook: <https://www.facebook.com/roel.velema.5>

De Apostolische Vaders

Deel 1

Clemens, Papias en Quadratus

“Geworteld en gegrond in de liefde, zult gij dan samen met alle heiligen, in staat zijn te vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is, en te kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld wordt tot alle volheid Gods” (Ef. 3:17b-19).

In 2016 willen we D.V. aandacht geven aan de Apostolische Vaders en de Kerkvaders. Ook de vroege kerkgeschiedenis kent haar geschriften en heiligen op wiens schouders we staan en ons in staat stellen om de breedte en lengte en diepte te vatten van de liefde van Christus. Deze artikelen beogen niet alleen kerkgeschiedenis te zijn, maar we willen als een vogel door de vroege geschiedenis vliegen. Onze vleugels zijn daarbij kerkgeschiedenis en historische theologie. Kerkgeschiedenis beschrijft wat er gebeurt in de geschiedenis van de gemeente van Jezus Christus en historische theologie zegt wat mensen geloven in die tijd. We kunnen ook zeggen dat we vliegen op de vleugels van theologie en theosis. Theologie beschrijft

wat ons geloof inhoudt en theosis zegt wat het innerlijk voor ons betekent. Het is vanuit deze invalshoek dat we deze les willen beginnen met de Apostolische Vaders.

APOSTOLISCHE VADERS

De Apostolische Vaders

De Apostolische Vaders omvatten tien teksten in de post-apostolische periode. Ze zijn geschreven in de periode 70-150 na Christus en kunnen beschouwd worden als de meest invloedrijke en populaire geschriften tijdens en na het ontstaan van de Nieuwe Testament. De Apostolische Vaders verwijzen dus niet naar personen. Bijvoorbeeld, de Didache is een Apostolische Vader waarvan de schrijver onbekend is en daarom is de Didache een geschrift en niet een persoon. De brief van Polycarpus aan de Filippenzen is een Apostolische Vader. Polycarpus is geen Apostolische Vader maar de schrijver van een geschrift dat we een Apostolische Vader noemen.

Waarom is het nodig om de vroege kerkgeschiedenis, en daarmee ook de Apostolische Vaders, te bestuderen? Een belangrijke reden is dat Efeziërs 3:17b-19 zegt dat we alleen met ALLE heiligen Christus kunnen leren kennen. Iedere gelovige staat op de schouders van andere gelovigen en het is met name door de strijd van de vroege kerk dat we Bijbelse waarheden beter kunnen begrijpen, waarheden die voor ons geen strijd meer zijn. Bovendien zijn de eerste eeuwen van de kerk te vergelijken met onze tijd waarin vervolging steeds meer op de loer ligt. Volharding, de verdediging van ons geloof en de bereidheid om te lijden en te sterven voor onze Heer, zijn lessen die de vroege heiligen en hun geschriften ons leren. Deze heiligen waren, zoals ook wij, kwetsbare mensen van vlees en bloed.

De Apostolische Vaders omvatten:

1. 1 en 2 Clemens
2. De Zeven Brieven van Ignatius
3. De Brief van Polycarpus
4. De Marteldood van Polycarpus
5. De Didache
6. De Brief van Barnabas
7. De Brief aan Diognetus
8. De Herder van Hermas
9. De Fragmenten van Papias
10. Het Fragment van Quadratus

Nogmaals, Clemens, Ignatius, Polycarpus, Barnabas, Hermas, Papias en Quadratus waren geen Apostolische Vaders, maar schrijvers van geschriften die wij Apostolische Vaders noemen.

De periode van de Apostolische Vaders volgde op de periode van de apostelen. Rond het jaar 100 was Johannes, als laatste apostel, overleden. Het gezag van de apostelen was alleen bewaard gebleven in hun geschriften. Het was een moeilijke periode voor de jonge kerk, want vervolging en dwaalleer belaagden hen en hun perceptie van het leven in Christus was nog in volle gang. Het was in deze tijd dat de Apostolische Vaders een belangrijke rol speelden. Het waren niet perse de beste boeken, maar wel de meest populaire boeken, de bestsellers. Uit deze boeken of teksten zullen we zien dat de eerste gemeente beslist geen ideale gemeente was. Sommige van deze boeken zijn juweeltjes en anderen zijn van twijfelachtige en wettische inhoud.

1. 1 en 2 Clemens

Clemens was de vierde bisschop van Rome. Hij overleed in het jaar 99. We weten weinig van hem, maar de traditie verbindt hem met de medewerker van Paulus die in Filippenzen 4:2-3 wordt genoemd:

“Euodia vermaan ik en Syntyche vermaan ik, eensgezind te zijn in de Here. Ja, ik vraag ook u, mijn trouwe metgezel: wees haar behulpzaam. Want zij hebben tezamen met mij in de prediking van het evangelie gestreden, naast Clemens en mijn overige medearbeiders, wier namen staan in het boek van het leven.”

Ook de kerkvader Origenes getuigde hiervan rond het jaar 228: *“Paulus getuigt (van hem) wanneer hij schrijft: ‘naast Clemens en mijn overige medearbeiders, wier namen staan in het boek van het leven’”* (Phil. 4:3).

Er zijn tegenwoordig twijfels of Clemens van Rome de medewerker van Paulus was, maar Clemens kende Paulus en Petrus persoonlijk. Clemens was een man van gezag gezien de brief (1 Clemens) die hij naar de gemeente in Corinthe stuurde.

1 Clemens

De brief is rond 95/96 AD geschreven. De aanleiding van de brief was een probleem dat in de gemeente van Corinthe was ontstaan. Deze gemeente kende al eerder problemen, zoals we lezen in de eerste brief van Paulus aan de Corinthiërs. Opmerkelijk is dat dezelfde zaken opnieuw aan de orde waren, 1) de vleselijke wandel van de gelovigen en 2) het aanvaarden van de opstanding van Christus (1 Cor. 15). Het eerste probleem kwam opnieuw aan de orde toen de jongere generatie een coup had gepleegd en de leiding van de gemeente had overgenomen. De gemeente vroeg door middel van een brief raad aan Clemens, die direct een brief terugstuurde die bekend staat als 1 Clemens.

Clemens begint zijn brief met de Corinthiërs te prijzen om hun sterke kanten, hun standvastig geloof, hun geduld in lijden en de bewogenheid om de overtredingen van hun naasten. Dit was ook de bemoedigende wijze waarop de Heer de zeven gemeenten in Openbaring 2-3 schreef. Pas later zei de Heer: *“Maar ik heb tegen u ...”* Het is bewonderenswaardig hoe Clemens de brief begint.

Clemens gaat daarna in op afgunst, op jaloezie, als oorzaak van het probleem in de gemeente. Hij is goed thuis in het Oude Testament en geeft voorbeelden van Kain, de broers van Jozef, en

Saul, de koning van Israël. Zijn oproep is dan ook om berouw te hebben, zoals Noach berouw predikte en Jona berouw toonde.

De juiste voorbeelden van gelovigen vindt Clemens in Henoeh (Gen. 5:24), Abraham, die een vriend van God was, en Rachab. Dan roept Clemens op tot nederigheid en om navolgers te worden van Eliaha en Elisa, opdat God zijn Geest niet wegneemt.

De hoofdgedachte van zijn brief is echter om de juiste geestelijke hiërarchie te volgen. Clemens stelt dat God Christus aanstelde, daarna apostelen en daarna bisschoppen en oudsten. De rebellie van de jongeren is dan ook een opstand tegen God die de oudsten had aangesteld.

Deze brief van Clemens is de oudste Apostolische Vader en wordt door velen gezien als de vroegste uitdrukking van episcopalisme. Episcopalisme kenmerkt zich door een formeel sterk hiërarchische gezagsstructuur met (aarts)bisschoppen aan het hoofd. Deze vorm van organisatie zou zich sterk ontwikkelen in de kerkgeschiedenis. De rooms-katholieke kerk is bij uitstek een episcopale kerk. We vinden episcopalisme zowel in de katholieke als in de protestantse traditie. In Nederland kent alleen de oudkatholieke kerk een typisch episcopale structuur.

1 Clemens stelt de kerkorde ter discussie. Staat de bisschop, de opziener, aan het hoofd van een plaatselijke gemeente? We zien hier een opvallend verschil met het Nieuwe Testament dat een organisme was met een zekere mate van organisatie. Paulus onderscheidde opzieners, oudsten en diakenen, maar nooit dat opzieners verschilden van oudsten en boven hen stond. Er was eerder sprake van een prettige vorm van communisme waarbij de gelovigen alles gemeenschappelijk hadden. Het is opmerkelijk dat deze ontwikkeling al in de vroege kerk is te bespeuren.

Het recept van Clemens was het herstel van de orde en de motieven die tot de rebellie leidden: hoogmoed, egoïsme. Wat opvalt in de brief is dat zijn nadruk ligt op de eenheid van gezag en niet zozeer op de eenheid in geest. Hieruit zien we dat de diepste geestelijke kennis van onze wandel in Christus nog ontbreekt, ook al zien we een glimp daarvan wanneer Clemens schrijft:

“De in alles genadige en weldoende God is bewogen over die Hem vrezen ... Laten wij daar niet aan twifelen [lett. ‘tweeslachtig van ziel] en laat onze ziel geen valse voorstelling hebben van zijn voortreffelijke en heerlijke gaven.”

In diepste zin lag hier de oplossing van het gezagsprobleem in de gemeente van Corinthe. Vleselijkheid is de weg van een ‘tweeslachtige ziel’. Laten we een zien wat de Bijbel daar verder over zegt.

“De lamp van het lichaam is het oog. Indien dan uw oog zuiver [Eng.: ‘single eye] is, zal geheel uw lichaam verlicht zijn; maar indien uw oog slecht is, zal geheel uw lichaam duister zijn. Indien nu wat licht in u is, duisternis is, hoe groot is dan de duisternis!” (Matt. 6:22,23).

“Want zo een mens moet niet menen dat hij iets van de Heer zal ontvangen, een man dubbel van ziel, onstandvastig op al zijn wegen” (Jac. 1:7,8 Naardense vert.).

“Nadert tot God, en Hij zal tot u naderen. Reinigt uw handen, zondaars, en zuivert uw harten, gij, die innerlijk verdeeld zijt [lett. ‘dubbel van ziel’]” (Jac. 4:8).

De keuze van de Corinthiërs was: “Zijn mijn ogen de ogen van Christus, gericht op één doel waarbij Christus als mij Zijn leven aflegt voor de ander? Of kijk ik dubbel en wordt er tevens een eigen belang gediend?”

“Tweeërlei gewicht, tweeërlei maat, beide zijn de Here een gruwel” (Spr. 20:10).

Zalig de gelovige die een zuiver (Eng. ‘single’) oog heeft en ziet dat wij zonder Hem niets kunnen doen (Joh. 15:5).

2 Clemens

2 Clemens is geen brief maar een preek. Het is de oudst bekende preek die op schrift is gesteld. De preek is niet uitgesproken door Clemens, maar waarschijnlijk door een broeder in de gemeente van Corinthe. De preek is rond 95-150 AD op schrift gesteld en de traditie heeft het gehandhaafd als “tweede Clemens”.

1 en 2 Clemens waren actueel tot in de vierde eeuw en zelfs kandidaat om in de canon te worden opgenomen. Uiteindelijk is geen enkele Apostolische Vader opgenomen in de canon van het Nieuwe Testament, maar 1 en 2 Clemens zijn nog wel te vinden in de Codex Alexandrinus.

De preek kunnen we in zeven punten verdelen:

1. Denk over Jezus als God.
2. Noem Hem niet alleen Heer, maar gehoorzaam Hem ook.
3. We kunnen niet God en de mammon dienen.
4. We moeten onze schuld belijden en onszelf vernederen.
5. Wees dankbaar.
6. Loop de geestelijk wedloop als een atleet.

Centraal staat in de preek dat ons vlees een tempel is van de Heilige Geest en het als zodanig moeten bewaren:

“We moeten daarom het vlees als een tempel van God bewaren” (2 Clemens).

In de vroege kerk geloofde men wel dat Christus God was, maar waren er veel vragen of Hij wel in het vlees was gekomen. In onze dagen is dat andersom en twijfelen we of de historische Jezus wel God was. De vroege kerk was sterk onder invloed van de Griekse filosofie, met name

het platonisme, dat het vlees als een gevangenis van de ziel beschouwde en waaruit men verlost moest worden.

2 Clemens laat zien dat we het juiste radicale besef nodig hebben van het vlees in de gelovige. Velen zien het vlees als zondig, maar dat geldt alleen voor de niet-wedergeboren persoon. In de gelovige is alles heilig en kunnen we spreken over “heilig vlees” omdat heel de tempel heilig is. De uitdrukking in 2 Clemens, “*We moeten daarom het vlees als een tempel van God bewaren*”, is een goede beschrijving hiervan. Laten we dit Bijbels verder uitwerken.

Gelovigen denken vaak dat ze nog bestaan uit een “oude mens” en een “nieuwe mens”, een oude natuur en een nieuwe natuur. Het is echter een vreemde combinatie om een nieuwe schepping te zijn met een oude natuur. Een schepsel heeft één natuur en geen twee die hun identiteit bepalen. Wanneer we in het diepste van ons wezen zowel oud en nieuw zijn, zijn we als een oude auto met wat vernieuwde onderdelen en zijn we uiteindelijk nog een oude onbetrouwbare auto.

Ons vlees is niet onze vijand. Jezus kwam in het VLEES en ging naar de hemel als een MENS. We zijn één en “*het leven dat ik nu in het VLEES leef, leef ik door het geloof van de Zoon van God*” (Gal. 2:20).

Het is van groot belang dat wij de juiste kijk hebben op ons vlees. Ons vlees is neutraal. We vertrouwen het niet, maar wantrouwen het ook niet.

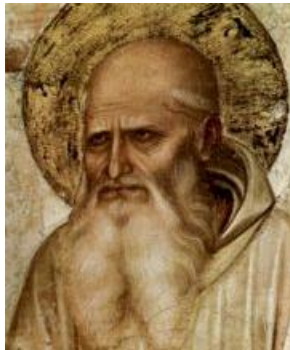
In het leven van de gelovige is het vlees, namelijk de ziel en het lichaam, geënt op de nieuwe geest, de nieuwe mens. Onze ziel en lichaam zijn als een tak afsneden van de oude mens, van de oude geest, die letterlijk niet meer bestaat. De strijd tussen vlees en Geest kan daarom niet verklaard worden door een strijd tussen de oude mens en de nieuwe mens. De oude mens is er niet meer, zoals ook de geënte tak niets meer van doen heeft met de oude stam. De geënte tak heeft geen bron in zichzelf, maar wordt gedwongen om de stam, waarop het geënt is, als bron te gebruiken.

Jezus zei: “*Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken. Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen*” (Joh. 15:5).

Omdat wij nog steeds de zonde kunnen toelaten, denken veel christenen dat zij twee naturen hebben, namelijk de ‘goddelijke natuur’ waaraan zij deelhebben (2 Petr. 1:4), en de ‘zondige natuur’. Deze indeling in twee naturen is onbijbels, want de oude mens bestaat niet meer en ons vlees heeft geen leven in zichzelf. ***Het vlees in de gelovige heeft een bron nodig.***

APOSTOLISCHE VADERS

2. De Fragmenten van Papias

Papias (65-130 AD) was bisschop van Hierapolis, het tegenwoordige Pamukkale in Turkije. Hij was zeer gerespecteerd maar viel uit de gratie. Hij heeft vijf boeken geschreven onder de titel *Verklaring van de Woorden van de Heer*, maar er zijn maar 28 fragmenten bewaard gebleven. Deze fragmenten laten het belang zien van het gesproken woord.

Papias is de man van de wetenswaardigheden. Zo schreef hij dat de apostel Johannes zich vestigde in Efeze en daar gedood werd. Hij vermeldde dat Marcus de scriba van Petrus was. Dit verklaart ook de focus op Petrus in het evangelie van Markus. Dit is van belang geweest voor de canon die het evangelie van Markus al vroeg accepteerde.

Tegenwoordig wordt Papias niet in alles serieus genomen, zoals we kunnen lezen in zijn opmerkingen over Judas. De gangbare verklaring van de dood van de apostel Judas is dat het touw waaraan hij zich verhing, afbrak (Matt. 27:3-8; Hand. 1:18,19). In het verslag van Papias werd het touw echter losgesneden:

“Judas stierf niet door zich op te hangen, maar leefde verder omdat hij losgesneden werd voor hij stikte. Dit vertelt ook de Handelingen van de Apostelen. Hij viel voorover en barstte en zijn ingewanden kwamen naar buiten.

Als een groot voorbeeld van goddeloosheid verbleef Judas in deze wereld. Zijn lichaam zwol zo dat jij niet meer kon passeren waar een wagen gemakkelijk doorheen ging. En dat betrof alleen al zijn opgezette hoofd. Zijn oogleden zwollen dat hij helemaal geen licht meer zag en dat men zijn ogen zelf niet meer met een oogspiegel van een arts kon zien. Zo diep lagen ze voor iemand die ze bekeek. Zijn schaamdeel zag er afstotelijker uit dan wat ook maar onbehoorlijk kan zijn. Uit zijn lichaam stroomde etter en wormen droeg hij bij zij die hem alleen al door hun aanwezigheid kwelden Toen hij na vele pijnen en kwellingen op zijn eigen landgoed was gestorven, bleef dat op vandaag eenzaam en onbewoond vanwege de stank. Ja, tot op vandaag kan niemand de plaats voorbijgaan zonder zijn neus met zijn vingers dicht te knijpen. Zo ver reikte de stank uit zijn lichaam over het land.”

In de tweede eeuw viel Papias uit de gratie omdat hij geloofde in een letterlijk Messiaans tijdperk van duizend jaar. De vroege kerk geloofde dit ook, maar het werd al snel vergeestelijkt. De Bijbel is duidelijk en Papias ook dat de letterrijke duizend jaar, waarover Openbaring 20 spreekt, al uittrenturen door de Oudtestamentische profeten was behandeld.

3. Het Fragment van Quadratus

Het Fragment van Quadratus, dat tevens de eerste apologie (verweerschrift) in de kerkgeschiedenis is, is kort en is aangereikt door de kerkvader Eusebius, die schreef:

“Nadat Trajanus, in het geheel, op zes maanden na, twintig jaar had geregeerd, werd hij in de regering opgevolgd door Aelius Hadrianus. Quadratus richtte zich tot hem en bood hem een geschrift aan, een apologie, dat was geschreven ter verdediging van onze godsverering. Enige boze lieden hadden namelijk geprobeerd de onzen te belasteren. Nog tot op heden bevindt zich dit werk bij de meeste broeders, evenals ook bij mij. Uit het werk zijn schitterende getuigenissen te vinden van de gezindheid van deze man. Dat hij een vertegenwoordiger is van de oudste tijd laat hij zelf merken, wat hij met zijn eigen woorden meedeelt”. (Eusebius citeert vervolgens het fragment van Quadratus):

“Het werk van de Heiland was steeds aanwezig, want ze waren echt – zij die genezen waren en zij die van tussen de doden waren opgewekt. Niet alleen had men gezien dat ze genezen en opgewekt werden maar ook waren ze steeds bij ons. En niet alleen zolang de Heiland met ons was, maar ook toen hij afscheid genomen had, leefden ze ook nog geruime tijd. Zo zijn er zelfs enigen die tot op onze dagen zijn blijven leven.”

Paulus had een overeenkomstig getuigenis toen hij schreef:

“Want voor alle dingen heb ik u overgegeven, hetgeen ik zelf ontvangen heb: Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften, en Hij is begraven en ten derden dage opgewekt, naar de Schriften, en Hij is verschenen aan Kefas, daarna aan de twaalven. Vervolgens is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie het merendeel thans nog in leven is, doch sommigen zijn ontslapen. Vervolgens is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan al de apostelen; maar het allerlaatst is Hij ook aan mij verschenen, als aan een ontijdig geborene” (1 Cor. 15:3-8).

Paulus zegt in feite: “Ga naar de mensen die getuigden van de opstanding van Jezus. Er zijn honderden getuigen! De Schriften getuigen van zijn opstanding en ook deze levenden dat de opstanding heeft plaatsgevonden.”

Het getuigenis van Paulus en anderen, ook Quadratus, spreken van “*het hechte fundament van God*” (1 Tim. 2:19), waarop de gelovigen bouwen, “*waardoor zij zich een vaste grondslag voor de toekomst verzekeren om het ware leven te grijpen*” (1 Tim. 6:19).

Studievragen

1. Wat is de Bijbelse basis om de Apostolische Vaders te bestuderen?
2. Wat is de definitie van een Apostolische Vader?
3. Wat weet je van Clemens?
4. Leg uit wat episcopalisme is.
5. Is episcopalisme Bijbels?
6. Wat was Papias' verslag van Judas?
7. Waarom is het Fragment van Quadratus van belang?